

Türkçe Eğitimi Üzerine

Doç. Dr. Cahit KAVCAR (*)

Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü ile Hizmet İçi Eğitim Dairesi Başkanlığınca, yerinde bir uygulama olarak, 9-27 Temmuz 1984 tarihleri arasında 11 ayrı kurs merkezinde, ilkokul ve temeleğitim öğretmenlerinin katıldığı Türkçe Kursları düzenlendi. Bu kurslardan beşi İstanbul'da, üçü İzmir'de, öteki üçü de Bursa, Trabzon ve Muğla'da açıldı. Her kursa 150 öğretmenin katılması, böylece toplam 1650 ilkokul ve temeleğitim öğretmenin bu yaz, hizmet içi Türkçe eğitim kursundan geçmesi amaçlanıyordu.

Kursların olumlu bir yanı da, İlköğretim Genel Müdürlüğü ile Hizmet İçi Eğitim Dairesi Başkanlığından ilgili personelin ortaklaşa çalışmaları sonucu gerçekleşmesiydi. Adı geçen birimlerin çabasıyla, 8-10 Haziran 1984 günlerinde, kurslarda öğretim üyesi olarak görev alması düşünülen öğretim elemanı ve öğretmenlere yönelik bir seminer yapıldı. Orada, kursun temel konularıyla ilgili çalışma grupları oluştu, işbölümü yapıldı, görev yerleri belirlendi, kurs programı düzenlendi. Bu seminer genellikle yararlı oldu.

Trabzon Lisesi nde açılan Türkçe Kursuna öğretim üyesi olarak ben de katıldım ve izlenimlerimi kısaca anlatmak istiyorum. Trabzon kursundaki öteki öğretim üyeleri, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Türk Dili öğretim elemanı Yücel Arpacı, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesinden Yücel Şişman, M.E.G.S. Bakanlığı Ankara Atatürk Müzesi müdür yardımcısı Asım Erdoğan'dı.

Trabzon Kursu, sıcak bir yakınlık ve ciddi bir görev anlayışıyla başladı. Çok kısa bir zamanda gerçek bir «eğitim ailesi» oluştu. Üç haftalık kurs, ilgili ve görevli herkesin büyük bir görev duygusu, uyumlu ve titiz çalışmaları içinde, tam bir düzen ve disiplin içinde sürdü ve aynı şekilde sona erdi. Kursiyer öğretmenler de, çalışma, düzene uyma, saygı ve kaynaşma bakımından çok iyidiler.

Kursun Amacı :

Söz konusu kursun temel amacı şuydu: Türkçenin doğru, düzenli ve etkili bir biçimde öğretilmesini, kullanıma dönük olarak eğitimi sağlamak. Özellikle Türkçe bilmeyen veya az bilen yörelerde çalışan öğretmenlere yardımcı olmak, yol göstermek, onları daha verimli hale getirmek, Türkçe eğitiminde karşılaştıkları sorunlara çözüm aramak.

(*) Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Öğretim Üyesi.

Bu temel amaca ulaşmak için derslerde işlenen başlıca konular şunlardı: İlkokuma ve yazma, Sözlü ve yazılı anlatım, Dilbilgisi ve imlâ, Okuma ve dinleme. Bu konulardan her birini bir öğretim uyesi üstlenmişti. Fakat bu arada bütün öğretim üyelerince, dil eğitimiyle amaçlanan dört temel beceri (dinleme, konuşma, okuma, yazma) üzerinde duruldu. Öğretmenlerin Türkçe eğitimi konusunda karşılaştıkları ve kendilerince çözüm aradıkları sorunlar dile getirildi, birlikte en uygun çözüm yolları arandı, özellikle bilgi ve deneyim (tecrube) alışverişi yapıldı. Böylece genç öğretmenler, daha kıdemlilerden yararlanma fırsatı buldular. Bu arada öğretmenler hem kendi eksiklerini gördüler, hem de temel kaynaklardan yararlanma ve iyi hazırlık yapma bakımından yeterince uyarıldılar. Acı da olsa, çok sayıda öğretmenin, gerek Türkçeyi bilme ve kullanma, gerekse eğitime bakımından büyük eksikler ve önemli yetersizlikler içinde bulunduğunu belirtmek zorundayız.

Kursun Yararları :

Trabzon'daki Türkçe kursuna yurdumuzun birçok ilinden ilköğretim ve temeleğitim öğretmeni katıldı. Çoğunluğu, Adıyaman, Elâzığ, Hatay, Kahramanmaraş, Kars, Malatya, Mardin, Van illerimizde çalışan öğretmenlerimiz oluşturuyordu. Bu arada Eskişehir, Kütahya ve Samsun'dan katılanlar da vardı. Kursiyer öğretmenler çok kısa bir zamanda hem birbirleriyle, hem de yönetim, öğretim ve denetim personeliyle kaynaştılar. Böylece, gerçek anlamda ve çok yönlü bir eğitim ailesi oluştu. Kursiyerlerden birbirinin izini kaybetmiş olan eski arkadaşların orada karşılaşmaları ise, kursa ayrı bir renk katıyordu. Az sayıda bayan öğretmen de katıldı kursa.

Gerçek bir eğitim ailesinin oluşmasında ve uyumlu bir ekip çalışmasının gerçekleşmesinde, ilgili ve görevli herkesin büyük payı vardı. Bu arada, kursa baştan sona her bakımdan çok yakın ve sıcak bir ilgi gösteren Bakanlık Müşavir Müfettişi Ayhan Doğan'ı (şimdi İstanbul Millî Eğitim Gençlik ve Spor Müdürü), görevini çok iyi yürüten eğitim yöneticisi Zihni Özdemir'i, yönetici yardımcısı Mergup Bilgen'i, düzenli bir kurs için her türlü çabayı gösteren Eğitim Merkez Müdürü ve Trabzon Lisesi Müdür Yardımcısı Muzaffer Ermiş'i, Okul Müdürü Lütfi Özkök'ü, Müdür Başyardımcısı Mustafa Genç'i, gerçek ve uyumlu bir ekip çalışmasının çok güzel örneklerini veren öğretim üyelerini ve değerli kursiyer öğretmenleri anmak yerinde olur.

İyi yürütüldüğü takdirde, bu tür hizmet içi eğitim çalışmalarının birçok yararı vardır. Bunların başlıcaları şöyle sıralanabilir:

1. Bilgi tazeleme, unutulmaları hatırlama.
2. Yeni bilgiler edinme ve eksikleri giderme.

3. Karşılaşılan genel ve özel sorunları gündeme getirme, bunlara çözümler arama.
4. Meslektaşlar arasında iletişim ve etkileşim kurma, bilgi ve deneyim aktarımı sağlama.
5. Dinlenme.

Sayılan bu yararların hepsinin, adı geçen kursta büyük ölçüde gerçekleştiğini söyleyebiliriz. Program, çalışma günlerinde sabahları altı saat ders, öğleden sonraları ise dinlenme şeklinde yürütüldü. Her şeyin daha iyisi, daha yararlısı elbette yapılabilir, çok daha iyi bir hazırlıkla, beklenen verim daha da artabilir. Ama her şeye rağmen bu kurs, öğretmenlerimiz açısından çok yararlı olmuş, amacına büyük ölçüde ulaşmıştır. Nitekim, gerek kurs sırasında, gerekse sonda, kursiyer öğretmenler de bu durumu sık sık belirttiler.

Kurs süresince, öğleden sonraları ve hafta sonlarında çok yararlı çevre gezileri yapıldı. Şehir içi, yakın çevre ve uzak çevre gezileri. Bu arada, gönüllerdeki Atatürk sevgisini daha da kabartan olağanüstü güzellikteki Trabzon Atatürk Köşkü, bir tabiat harikası diyebileceğimiz Maçka Sumela Vadisi ve Sumela Manastırı, Hamsıköy, Sürmene çay fabrikası, Karadeniz kıyısı boyunca Rize-Hopa arası ve Sarp yakınları gibi yerlere yapılan toplu ve güzel gezileri özellikle anmak gerekir. Benzersiz güzelliklere sahip çeşitli yurt köşelerimizi görüp tanımak, herkesi mutlu etti. Bu kurs sayesinde denizi ilk kez gören öğretmenlerimiz oldu.

Kursiyer öğretmenler, gerek kapanıştan bir gün önce düzenlenen «Veda Gecesi»de, gerekse kapanış töreninde de kursun yararlarını tekrar tekrar vurguladılar. Sosyal ilişkiler ve sosyalleşme bakımından da kurs çok yararlı oldu. İlgili ve görevli herkesin katıldığı Veda Gecesi, güzel yurdumuzun çeşitli yerlerinden sergilenen kültür-sanat değerlerimiz ve renkli tablolar da herkesi etkiledi, duygulandırdı. Kursta tanışıp da ortak yuva kurmaya karar veren bir çiftin nişan töreni de, Veda Gecesi'ne ayrı bir renk ve anlam kattı.

Kursun ortasında bir ara değerlendirme, sonuna doğru da bitirme sınavı yapıldı. Her iki sınav da tam bir düzen ve disiplin içinde yürütüldü. Bitirme sınavı için öğretim üyeleri ortaklaşa olarak toplam 50 test sorusu hazırlamış, sorular teksir edilmişti. Bu sınavta, kursa katılıp da sınava girme hakkını elde eden 121 kursiyer girdi. Çok titiz yürütülen bu sınavı hepsi de başararak, kapanış töreninde «kurs başarı belgesi» aldılar, ilk üç sırayı kazananlara ödüller verildi.

Öneriler :

Birçok bakımdan yararı çok açık olan bu tür kursların daha da yararlı ve verimli olabilmesi için şunlar önerilebilir:

1. Türkçe eğitim kurslarının sürekli açılması çok uygun olur.
2. Durumu her bakımdan uygun olan belli okulların, kurs ve seminer merkezi olarak iyice örgütlenmesi yerinde olur.
3. Kurslarda görevlendirilecek öğretim üyelerinin ve yöneticilerinin çok iyi seçilmesi gerekir.
4. Öğretmenlerin kuramsal bilgiden çok; eksiklerini giderici, çalışmalarında kendilerine yol gösterici ve özellikle karşılaşmakta oldukları sorunlara pratik çözümler getiren bir Türkçe kursu istedikleri kesinlikle göz önünde tutulmalıdır.
5. Kursa katılma durumunda olan öğretmenlerin, Türkçe eğitimiyle ilgili temel kaynakları bilme, onlardan yararlanma ve iyi bir hazırlık yapma düzeyleri, ne yazık ki genellikle çok düşük. Bu bakımdan, Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı, İlköğretim Genel Müdürlüğüne hazırlanıp bu yaz kurs merkezlerine götürülen ve kursiyerlere dağıtılan «Türkçe ve İlkokuma-Yazma Öğretmen Rehberi» (Ankara 1984) gibi notlar ve öğretmen kılavuz kitapları hazırlamak, bunları giderek geliştirmek ve kursiyerlere dağıtmak çok yerinde olur.

6. Kursa katılacak öğretmenlerin yanında bulundurmaları gereken belgeleri tam ve doğru olarak getirmelerinin sağlanması, böylece, yolluk için «rayiç değer» gibi konularda belediye vb. kurumlara gitmelerinin önlenmesi iyi olur.

7. Özellikle çok önemli ve duyarlı bir konu olan Türkçe kurslarında, kurs başarı belgesi vermek yerine, yapılacak sınavda kursiyerlerin tam not olan 100 üzerinden aldığı puan bildirilmeli, puanlar, kursun sonunda en yüksekte en düşüğe doğru sıralanarak bir liste halinde, asılmalıdır. Böylece hem kursun ciddiyeti sağlanır, hem kursiyerler, kendi durumları hakkında bilgi edinir, hem de belge alamayıp yüzünden doğacak moral çöküntüsü ve heves kırılması gibi durumların önüne geçilir. Hiç sınav yapılmasa ya da herkese toptan başarı belgesi verilse, kursun ciddiyeti kalmaz. Bu öneri gerçeklik kazanırsa, kursiyerlerin sınav başarı durumu özlük dosyalarına işlenir ve başarılı öğretmenler hem değerlendirilir, hem de bu türden küçük çaplı programlarda onlardan yararlanılabilir.

Bütün bunlardan sonra, çok önemli bir konuya daha dokunmakta yarar var. Kesin olan bir gerçek şu ki, her ders için olduğu gibi, Türkçe eğitimi için de en başta gelen öge öğretmendir. «Bir okul, ancak içinde çalışan öğretmen kadar iyidir» sözü hiç unutulmamalıdır. Bu bakımdan, hizmet içi eğitim çalışmalarının yanı sıra, hizmet öncesi eğitime daha çok önem vermek gerekir. İyi ve nitelikli öğretmenler yetiştirmek için ise, her şeyden önce iyi ve nitelikli öğretmen adayları gerektiğini hiç unutmamalıyız.